

POSTANOWIENIE

Dnia 5 listopada 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący-Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Dyrda

po rozpoznaniu w dniu 5 listopada 2019 r. w Gliwicach na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku R. M.

o zwolnienie od kosztów sądowych i o ustanowienie pełnomocnika z urzędu celem reprezentowania wnioskodawcy w przyszłej sprawie cywilnej

na skutek zażalenia wnioskodawcy

na postanowienie Sądu Rejonowego w (...)

z dnia 29 maja 2019 r., sygn. akt I Co 801/19

postanawia:

oddalić zażalenie.

SSO Andrzej Dyrda

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 29 maja 2019r. Sąd Rejonowy w (...) oddalił wniosek powoda R. M. o ustanowienie pełnomocnika z urzędu stwierdzając, że nie zaistniały przesłanki z art. 117 § 5 k.p.c.

Zażalenie na to postanowienie wniósł powód domagając się uchylecia postanowienia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie nie mogło odnieść skutku w żadnym zakresie.

Zgodnie z art. 117 § 1 k.p.c. i art. 117 § 2 k.p.c. osoba fizyczna, zarówno zwolniona jak i niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Sąd, zgodnie z art. 117 § 5 k.p.c. uwzględni wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, tylko w sytuacji gdy udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie uzna za potrzebny. Z tego zatem wynika, że podstawowym zadaniem Sądu jest więc rozpatrzenie celowości udziału adwokata w sprawie (postanowienie Sądu Najwyższego z 8 marca 1972r., I PZ 6/72).

Także przepisy prawa międzynarodowego, przyznając prawo do bezpłatnej obrony, warunkują uwzględnienie takiego wniosku nie tylko od przesłanek finansowych wnioskodawcy. Akty prawa międzynarodowego ustanawiają bowiem dalsze przesłanki jaką jest albo prawidłowe zapewnienie skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości (art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz.U.UE.C.2007.303.1) albo też zgodność wniosku z dobrem wymiaru sprawiedliwości (art. 6 ust. 3 pkt c Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w R. dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr (...) oraz uzupełniona Protokołem nr (...). (Dz.U. z 1993r. Nr 61, poz. 284 z późniejszymi zmianami). Pomimo, iż przytoczone powyżej przepisy w sposób szczególny opowiadają się zapewnieniem gwarancji bezpłatnej pomocy prawnej w postępowaniu karnym, niemniej jednak, w sposób pośredni, odnoszą się również do postępowania cywilnego, stwierdzając, że sama niekorzystna kondycja

finansowa nie stanowi wystarczającej podstawy do uwzględnienia prawa do bezpłatnej pomocy prawnej, jak również podkreślając w orzecznictwie, że norma gwarancyjna z art. 6 ust. 3 pkt 3 Konwencji nie odnosi się do sporów cywilnych (porównaj: wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 27 czerwca 2006r., (...)).

Uwzględnienie takiego wniosku uzależnione jest od całokształtu okoliczności, a więc charakteru spraw) jak również postępowania wnioskującego. Rozpoznając taki wniosek nie można również pominąć, że w świede aktualnego orzecznictwa Sądu Najwyższego, pomimo, iż co do zasady, odmowa ustanowienia dla strony adwokata z urzędu nie może być kwalifikowana jako pozbawienie strony możliwości obrony jej praw, co ma swoje implikacje procesowe, to jednak w sytuacji, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje podstawową niezajomość reguł postępowania sądowego lub nieporadność, skutkującą tym, że nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości jej prowadzenia, postępowanie kontynuowane po odmowie takiej stronie ustanowienia pełnomocnika z urzędu, może prowadzić do pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, a tym samym nieważności postępowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2013r., II CSK 322/12; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2009r., II CSK 64/09; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2009r., I UK 195/09). Kluczową przesłanką ustanowienia pełnomocnika z urzędu jest zatem celowość jego udziału w sprawie (postanowienie Sądu Najwyższego z 8 marca 1972r., I PZ 6/72).

Warto także odnotować tezę wyrażoną przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 6 grudnia 2012r. (IV CZ 125/12) w którym wskazał, że potrzeba udzielenia profesjonalnej pomocy prawnej stronie zachodzi przede wszystkim w sytuacji, gdy strona ta jest nieporadna, przez co należy rozumieć sytuację, w której strona nie potrafi w zrozumiały i poprawny sposób przedstawić swojego stanowiska procesowego oraz nie ma podstawowej orientacji w regułach rządzących procesem cywilnym, w związku z czym nie można zasadnie oczekiwać, iż pouczenia sądu udzielane w trybie art. 5 k.p.c. będą wystarczające dla zapewnienia tej stronie odpowiedniej wiedzy o możliwych i celowych czynnościach procesowych.

Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 29 lipca 2014r. (III AUa 1225/13), wskazał, że nieporadność nie jest równoznaczna z brakiem wykształcenia, a ogranicza się do sytuacji wyjątkowej, kiedy to ze względu na właściwości fizyczne (wiek, stan zdrowia, sprawność poszczególnych narządów zmysłów), psychiczne (stopień sprawności umysłowej, zaradność lub nieporadność) oraz intelektualne (stopień inteligencji ogólnej, wiedza w dziedzinie stanowiącej przedmiot sprawy) podmiotu postępowania, utrudniają wnioskodawcy skuteczne podjęcie obrony.

Powyższe wnioski wychodzą z racjonalnego i ekonomicznego założenia zasad udzielenia „pomocy prawnej”, wprost wyrażonego w postanowieniu Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 14 stycznia 2015r. (II OZ (...)). W postanowieniu tym Sąd zwrócił uwagę, że ograniczona ilość funduszy publicznych dostępna na udzielanie pomocy prawnej sprawia, że koniecznością systemu wymiaru sprawiedliwości jest przyjęcie procedury selekcji, co [w postępowaniu cywilnym] przejawia się w stwierdzeniu celowości udzielenia takiej pomocy.

Uwzględniając wskazane powyżej okoliczności Sąd Okręgowy podziela wnioski Sądu Rejonowego, że udział pełnomocnika w celu reprezentowania powoda w niniejszym postępowaniu nie jest konieczny.

Powód, jako zasadniczą przesłankę do ustanowienia pełnomocnika z urzędu, wskazuje jedynie konieczność „fachowego przygotowania pozwu”. Powyższa okoliczność nie mogła jednak dowodzić o potrzebie udzielenia mu takiej pomocy. Procedura cywilna, poza wyjątkami w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, nie nakłada na strony postępowania obligatoryjnej reprezentacji przez zawodowych pełnomocników. Tym samym, skoro powód nie wskazał, jakie szczególne okoliczności, poza izolacją penitencjarną, występujące po jego stronie wymuszają udzielenie mu pomocy prawnej z urzędu dla skutecznej ochrony jego praw. Sam wniosek o ustanowienie pełnomocnika w sposób jednoznaczny wskazuje, czego powód chce się domagać w przyszłym postępowaniu cywilnym. Uznać należało, że powód nie ma problemów z rzeczowym, logicznym i wewnętrznie spójnym przedstawianiem swojego stanowiska, czy formułowaniem zarzutów, czego dowodem jest przedmiotowe zażalenie. Zatem, nie zaistniała obiektywna przesłanka do stwierdzenia istnienia po jego stronie nieporadności wymagającej udziału pełnomocnika w niniejszym postępowaniu.

Uznać zatem należało, że powód swoim zachowaniem wykazuje wystarczającą znajomość reguł, według których toczy się postępowanie sądowe, jak również, sposób zrozumiały i rzeczowy przedstawia swoje stanowisko, zatem odmowa ustanowienia adwokata nie może być oceniona jako prowadząca do nieważności postępowania pozbawienie strony możliwości obrony swych praw (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2009r., II CSK 64/09).

Wobec powyższego należało orzec jak w sentencji w oparciu o art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c.

SSO Andrzej Dyrda